

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četril leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglaš: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.000

Defenziva ali ofenziva?

Notranja moč kake družbe se spozna v težkih krizah. Take krize so takorekoč ognjeno preizkuševališče za čistost zlata. Družbina načela nositi na čestu in jih zagovarjati je zelo lahko takrat, ko je vse mirno. Zlasti pa še takrat, ko je taka družba na površju in vodi v javnosti prvo besedo. Drugače pa je, če nastane kriza. Drugače je takrat, če vse dotratne osnove razpadejo, ko se vse tre, ko vse vre in kipi, ko se vse maje in grozi, da konča v splošni zmešnjavi. Takrat se preizkusi družba, takrat se pokaže ali so njeni člani resnično prežeti načel, katere je drugače oznanjevala in jih še oznanjuje.

Sedanja doba ni le značilna radi stalnih in trajnih gospodarskih kriz, ampak zaradi krize, v kateri se nahaja zapadna kultura, ki je pognala in zrastle iz krščanstva. Mi zagovarjamo krščansko družbo. Njena načela so načela Kristusa in Njegove Cerkve. Ta načela so jasna in določna. Zato je sploh čudno, da je mogla priti ta krščanska kultura v krizo. Ker je, je jasno, da radi tega, ker se niso izvrševala in izpopolnjevala krščanska načela niti v zasebnem niti v javnem življenju. Da je tako v resnici, dokazuje tudi zadržanje sedanje krščanske družbe v tej krizi.

Iz krize je mogoče priti le, če je kdo tukaj, ki jasno spozna vzroke krize, pa obenem tudi sredstva, ki naj ozdravijo to krizo. Poleg tega pa še, da je v položaju, da dosledno vporablja ta sredstva brez ozira na svojo okolico. Vzroka sedanje krize sta: Duhovna in gospodarska zmešnjava.

Posledica duhovne zmešnjave je zmešnjava pojmov, zamegljenost naziranj in načel. Zato stoji sodobni moderni človek pred vsemi težkimi vprašanji brez moči. Glavna napaka modernega človeka ni njegova zlobna volja, ampak njegovo nejasno znanje in poznanje. Zalibog je žrtev teh razmer veliko ljudi tudi iz krščanskega tabora.

Posledica gospodarskega kaosa je pa na eni strani veliko bajno bogastvo, na drugi strani pa beda v masah, ali da se izrazimo z župnikom Fiedlerjem, posledica so take razmere, da je na svetu več gladujočih ljudi kakor pa gladujočih psov. To je posledica kapitalizma.

Kakšne so posledice s stališča krščanstva in kakšna je naša naloga?

Župnik Emil Fiedler piše takole: Brez dvoma je, da mora ta krivična razdelitev dobrin voditi do katastrof, tudi do katastrof za krščanstvo.

Ce prisili kakšen gospodarski sistem stotisoče v bedo in če ta beda oropa tem stotisočem vero in moralo, potem proč s tem sistemom.

Stiska je izredna in le izredna sredstva morejo pomagati.

Številke odpadlih proletarcev, ki se višajo od leta do leta, so strašne. 40.000 v enem letu v Nemčiji, kjer je 20 milijonov katoličanov, med tem ko so mogli izpreobrtni v Japonski od 80 milijonov prebivalcev skozi stoletja le 100 tisoč ljudi. V toku 10 let je zapadlo v krščanski državi poganstvu dvakrat toliko krščenih ljudi, kolikor so jih mogli pridobiti v Japonski za katoličanstvo.

Ce ne bomo kmalu navedli najradikalnejših sredstev, če se ne bomo jasno in odločno odmaknili od vsakega, ki živi od izkoriščanja delavcev, bodo napake, ki že dolgo obstojajo, razširjene v prepade, ki bodo zahtevali več žrtev, kakor moremo v 100 letih zopet zgraditi.

Nevarnost boljše življenja še zdaleka ni premagana. Mi, 300 milijonov katoličanov, ga moremo premagati. Mi smo, če

Eno smo!

V nedeljo 19. aprila so se v Zagrebu vršili razgovori med JSZ (za Ljubljano), RSS (za Zagreb) in SSJ (za Split) o enotnem nastopanju v vseh skupnih vprašanjih. Razgovori so rodili pozitiven rezultat: v vseh splošnih strokovnih zadevah bodo vse te tri organizacije nastopale skupno in enotno.

Ze pred letom dni je naša JSZ podarila nujno potrebo po skupnem posvetovanju vseh strokovnih organizacij sploh. Pa so se dobili nekateri marksisti, ki so to misel zavrgli. Radi ozke namišljene organizacijske koristi so zavrgli skupne koristi celotnega delavstva. In ravno zadnje čase opažamo vedno neokretnije nastope marksistov proti JSZ.

Mi pa kljub temu stojimo na našem načelnem stališču, od katerega ne bomo odstopili pod nobenim pogojem.

Z razgovori v Zagrebu pa je vse jugoslovansko versko pozitivno usmerjeno delavstvo ustvarilo enotno fronto. Ravno v današnjih časih bo ta nastop koristil predvsem celotnemu delavstvu. Ideja krščansko-socialistična pridobiva vedno več novih pristašev in to ne le v Sloveniji, ampak tudi na jugu si utira svojo zmagoslavno pot. Slovenci in Hrvatje so danes v boju za svoje socialne pravice eno. Pa še ne bomo mirovali, dokler ne združimo vsega, versko pozitivnega delavstva cele Jugoslavije.

Kriza kamene industrije

Naša kamena industrija ima v okviru naše industrije svoje posebno stališče. In sicer radi tega, ker njene produkte ne kupujejo privatniki, nego občine, železnice in država. Zato zavisi obstoj te panoge industrije od uvidevnosti državnih organov. Predvsem hočemo tukaj podčrtati, v koliko prihaja v poštev eksistenca našega delavstva. Tudi tukaj se kažejo tisti slabi znaki in zle posledice, kakor pri Trboveljski premogokopni družbi, ki nima svojih naročil pravilno reguliranih in jih tudi ne dobiva pravočasno.

V tej panogi industrije je zaposlenih okrog 500 delavcev, kar znaša z rodbinami vred okrog 1500 duš. Je to precejšnje število ljudi, ki so popolnoma navezani na skromen zaslužek, ki ga nudi ta industrija.

Do lanskega leta je mogla priboriti vsaj toliko naročil, da je bilo delavstvo stalno zaposleno. Tekom lanskega leta pa ni mogla zaradi pomanjkajočih razpisov priti do nikakih naročil. V zadnjem času so se vršile večje licitacije za nabavo kock od strani ljubljanske občine, toda že odobrene nabave je ministrstvo uničilo in zavrnilo s pripombo, da je treba staviti nove pogoje. Sicer nas boj, ki ga bijejo podjetniki za nabavo, ne interesira direktno, toda v kolikor smo mogli slediti stvari, je vzrok ta, da hočejo inozemske tvrdke potom raznih zvez vsiliti manj vredno blago, katerega naj bi občina kakor tudi država nabavljala.

Podjetniki so vsled tega skrajšali delovni čas na 4 dni v tednu. Čudno postopanje, ki odpira vrata tujim inozemskim izdelkom, da tako roma naš denar v tujino, doma pa leži bogastvo, ki ga nočemo dvigniti in pustimo delavstvo umirati v bedi in pomanjkanju. Vsako pametno gospodarstvo skuša dvigniti svoje naravne zaklade in jih skuša čim-

hočemo, največja sila na svetu. Toda to silo moramo mobilizirati.

Naša naloga je: Zamašiti izvire, iz katerih teče beda. Ali bomo napravili mi v imenu tistega, ki je za vse umrl, da bi vsi postali bratje, ali pa bodo to napravili drugi, katerim je Bog in hudič le pripovedka.

Danes je bolj nujno kakor za časa apostola Jakoba, da oznanjamo iz naših prižnic: Gorje Vam bogataši! Jokajte in tarnajte zaradi nadlog, ki bodo prišle med Vas. Vaše bogastvo je strohnelo; Vaša oblačila so zjedena od moljev. — Vaše zlato in srebro je zarjavelo in njuna rja bo v pričevanje zoper Vas in bo požrla Vaše meso kakor ogenj. Nabrali ste si zakladov jeze za poslednje dni. — Glejte! Plačilo, ki ste ga utrgali delavcem, ki so Vaša polja poželi, vpije. Njih vpitje je prišlo do ušes Gospoda vojnih čet. — Gostili ste se na zemlji in v ne-

bolj smotreno uporabiti za dvig narodnega bogastva in blagostanja. Pri nas pa nabavljajo drage stvari iz inozemstva in tako upropaščamo še to malo industrije, ki jo imamo.

Znano je n. pr., da je asfalt, za katerega pri teh nabavah gre, za svojih 50—80% dražji od naših kock.

Poleg tega se njegova trpežnost nikakor ne da primerjati s granitnimi kockami. Zdrževanje asfaltnega tlaka je zvezano tudi z veliko večjimi stroški, in sicer se rabi za m² valjenega asfalta renta (vzdrževanje, nove nabave itd.) v znesku 17 do 20 Din, od katerega pa gre 90% za material v inozemstvo. Za vzdrževanje kamenitega tlaka pa je potrebno na m² samo renta od 10.60 Din.

Iz teh utemeljitev je vendar jasno dovolj, da vsaj za stvari, ki nam niso popolnoma nič potrebne, ne uvažamo tujega blaga in skrbimo za procvit naše industrije, ki bo, ako bo imela dovolj naročil, morala temu primerno plačati tudi svoje delavce.

Ako ne bo v doglednem času prišlo do izboljšanja, bomo doživljali iste križe in težave, ki jih doživljajo danes naši rudarji.

Rudarji in brezposelnost

Rudarji in člani bratovskih skladnic niso na jasnem, kam naj vlagajo prošnje za brezposelno podporo z ozirom na to, da je tudi za nje izvedeno brezposelno zavarovanje.

Za popolno jasnost naj služi sledeče pojasnilo: Brezposelno zavarovanje za člane bratovskih skladnic se bo naslonilo na bratovske skladnice. To je — upravo brezposelnega fonda in razdeljevanje brezposelnih podpor bodo oskrbovale bratovske skladnice. Nadzorstvo

čistosti pasli svoja sreča za dan klanja. (List sv. Jakoba V. pogl. 1—5.)

Ves današnji položaj in dejanja ter mišljenja iskrenih dokazujejo, da je krščanstvo mogoče samo eno, da morejo biti nauki Kristusa samo takrat v srečo človeštva, če so tisti, ki ta nauk označujejo in izpovedujejo, sposobni odločne ofenzive. Če so sposobni, da napovedo in vodijo ter do konca izpeljejo boj proti vsaki krivici in proti vsem pojavom v privatnem in javnem življenju, ki so v nasprotju z naravnimi in nraavnimi zakoni.

Defenziva pomeni smrt za družbo in krščansko kulturo. Nesreča človeštva in razpad krščanske kulture se je pričela takrat, ko je pričelo krščanstvo sklepati kompromise. Vprašanje je, če smo še sposobni za ofenzivo. Če ne, potem bodo prišli drugi rodovi, ki bodo v smislu evangelija izvršili to ofenzivo.

nad vsem bodo pa imele pristojne glavne bratovske skladnice.

Prav zaradi tega je nakazala Delavska zbornica Glavni bratovski skladnici v Ljubljani v brezposelni fond 50.000 Din. Gospod ban Marušič je obljubil, da bo prav tako nakazal iz sredstev banske uprave, kolikor bodo dopuščale razpoložljive proračunske postavke.

Iz teh pojasnil je razvidno, da naj vsak brezposelni član bratovske skladnice vložil prošnje za brezposelno podporo pri svoji pristojni bratovski skladnici, ki bo reševala take prošnje po razpoložljivih sredstvih.

Delovni čas v sezonskih podjetjih

Sezonska industrijska podjetja tolmačijo § 8. zakona o zaščiti delavcev točka 8 tako, kakor da bi bil za nje neomejen delovni čas in da tudi ne spadajo pod § 10. cit. zakona z ozirom na plačevanje 50% poviška za nadurno delo.

Ministrstvo za socialno politiko je odločilo o spornem slučaju neke opekarne, da sme vodstvo te opekarne sicer podaljšati brez predhodnega dovoljenja delovni čas na 10 ur dnevno ali 60 ur tedensko, vendar pa se mora smatrati delovni čas preko 8 ur dnevno ali 48 ur tedensko kot nadurni čas. Zato se mora za ta čas izplačevati tudi 50% povišek.

Pri tej odločitvi je torej napravilo ministrstvo izjemo v toliko, da je dovolilo podaljšanje delovnega časa preko 8 ur. — Svoječasno je namreč odločilo v sličnem sporu, da velja brezpogojno 8urni delovni čas, vendar je v bistvu vseeno ostalo pri 8 urnem delovnem času s tem, da se mora delovni čas preko 8 ur smatrati za nadurno delo.

Obvestilo uredništva

Tovariš J. A.: Lokalnih osebnih zadev ne morem priobčevati. Oprosti!

Dopisniki, uvažujte tole: Strokovne in organizatorične stvari pišite na posebne pole, novice in dogodke iz dotičnih krajev zopet na posebni poli. Če boste delali tako, bo dvojna korist. Uredniku ne bo treba delati dveh dopisov, dopisniki sami se pa bodo navadili točnosti. V ostalem — pridno dopisujte!

NAROČNIKOM!

Današnji številki smo priložili poštne položnice vsem naročnikom »Delavske pravice«, ki so z naročnino v zastanku. Prosimo, da takoj nakažejo naročnino za nazaj in tudi za par mesecev naprej. Kdor bi položnico, ki je poravnal že vse obveznosti, pomotoma prejel, naj jo shrani ali odda svojemu prijatelju, da se tudi on naroči na list.

Železnica na gumastih kolesih.

Francoske železniške družbe so preizkusile zanimivo novost, vlak, ki so mu kolesa opremljena z obroči iz masivnega gumija. Kakor poročajo listi, je poskus uspel nad vse pričakovanje. Gumasti obroči ne ublažujejo samo sunkov, temveč zmanjšujejo tudi ropot. Bržkone bodo novost uvedli splošno v obrat.

Nizza, april. Na veliki mednarodni razstavi medicinskih preparatov, ki se je vršila ta mesec, so odlikovani poznani domači preparati »Alga« za masažo in »Energin« za okrepitev krvi, živcev in teka z največjim odlikovanjem: Zlato medaljo, veliko častno diplomu in častnim pokalom.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Kovinarji

Guštanj. Mezdni boj, ki ga bjeje guštanjski kovinarji, izgleda, da ga bjeje samo za tisti del delavstva, ki je organiziran v SMRJ. Z debelo tiskanimi škrami je priobčil pisec v »Delavcu« od 10. t. m., da mora dobiti SMRJ štiri petine glasov in je od tega odvisno vse njegovo nadaljnje delovanje v pogledu dela na novi kolektivni pogodbi. Mi smo že v zadnji številki našega lista poročali, da SMRJ ni dobil zaupnice štiri petine delavstva, marveč samo okrog 160 glasov, kar je malo čez polovico, vsi ostali pa so se izjavili za skupen nastop. Iz tega bi moral SMRJ izvajati posledice, ako bi hotel biti dosleden. Toda tega ni storil, iz česar moremo sklepati, da pisca oziroma voditelja akcije ne moremo smatrati resnim ljudem.

Ker smo prepričani, da bo to neokusno polemiziranje samo škodovalo interesom guštanjskih kovinarjev, nismo iz teh volitev delali nikakih vprašanj. Upali smo, da bo SMRJ to vsaj toliko izmudilo, da bo trpel poleg sebe vse legitimno izvoljene obratne zaupnike. Toda žal se tudi to ni zgodilo.

Tako je prišlo v soboto 18. t. m. do delnih pogajanj, katerih so se udeležili zastopniki SMRJ, zastopnik Delavske zbornice in obratni zaupniki, ki so bili izvoljeni na listi SMRJ. Zaupnika pa, ki sta bila izvoljena na listi JSZ, nista bila od strani predsednika obratnih zaupnikov niti obveščena, še manj pa k razpravi povabljeni. Širijo se glasovi od strani zastopnikov SMRJ, da črni zaupnikov ne potrebujejo pri razpravi.

Tukaj je kardinalna napaka, ki jo je dopustil glavni obratni zaupnik, izvoljen od strani SMRJ, kateri bi pač moral vedeti, da izvoljeni zaupniki ne predstavljajo pred podjetjem v svojih funkcijah strokovnih organizacij, pač pa so zakonito izvoljeni delavski zastopniki, ki morajo čuvati interese vsega delavstva. Zaupnika, izvoljena na listi JSZ ob tej priliki nista mogla izvršiti svoje funkcije, in sicer radi tega ne, ker daje direktivno obratnemu zaupniku SMRJ samo ena organizacija, namesto da bi on kakor vsi zaupniki stali izven borbe, ki se bjeje med strokovnimi organizacijami.

Zaupniki so posredovalni organi med podjetjem in delavstvom in kot taki pri izvrševanju svoje funkcije ne pripadajo nobeni strokovni organizaciji ter morajo vsi brez izjeme čuvati interese tistih, ki so jim poverili svoje zaupanje. Delavstvo, ki je dalo zaupanje listi JSZ in tako dvema obratnim zaupnikom, ni moglo govoriti za svoje pravice, kar se jih je od strani SMRJ na nesramen način ignoriralo.

To je nesramno brez primere. Ali so res obratni zaupniki, kar se je z veliko težavo v teku teh let tudi z našim sodelovanjem ustvarilo, samo za socialistično propagando, ne pa za splošne delavske interese?

Zaradi tega je zborovanje, ki se je vršilo v nedeljo 19. t. m. v Guštanju, zavzelo k temu svoje stališče, ki je povsem opravičeno. Upamo, da zakoni veljajo za vse enako.

Odobrilo se je postopanje obratnih zaupnikov, ki sta poslala zastopniku Delavske zbornice vlogo, kjer izjavljata, da kot legitimna izvoljena delavska zaupnika nista imela možnosti posredovanja in da zaradi tega razgovorov, ki so se vršili, ne moreta priznati, ker se jima je krutila pravica posredovati v interesih delavstva, ki jima je poverilo svoje zaupanje. Seveda bi v tem slučaju, ako bi se zaupniki o tem prej kaj razgovorili, ne bilo to oportuno. Poudarili smo, da se to ni zgodilo.

Dalje se je stilizirala izjava, ki odreka pravico, da bi mogli obratni zaupniki, ki niso bili izvoljeni od vsega delavstva, govoriti v imenu celotnih delavskih teženj. To izjavo so vsi navzoči podpisali.

Komur je v resnici pri srcu samo dobrobit delavstva, bi boja, ki se nam je vsilil in ki se ga pri najboljši volji ne moremo izogniti, ne iskal v tako kritičnih trenutkih. S tem je to, kar je najbolj aktualno, to je

borba za vsakdanji kruh, pomaknjena v ozadje in se bjeje boj za prestiž ene organizacije. Mi z vso odločnostjo odklanjamo take nastope, pa naj pridejo s katerekoli strani. Poudarjamo, da je v takih slučajih samo v skupnem nastopu ali vsaj malo večji obzirnosti mogoče graditi stavbo delavske bodočnosti, kateri bi morali dati kar največ in najboljše moči, ne pa rušiti ugled in še to malo avtoritete, ki jo delavstvo ima.

Joško Rozman.

Jesenice. Vse strokovne organizacije stoje na stališču in tudi z vso dano močjo uveljavljajo svoj program, namreč, kolikor mogoče manj akordnih postavk in več temeljnih plač. Naša internacionala je to stališče močno podčrtala ob priliki razmetrivanj, kako urediti svetovno gospodarstvo po svojih zastopnikih v Mednarodnem uradu dela v Ženevi. Imela je pač tehten vzrok za to. Kajti, ako je kateri sistem v današnji zračionalizirani dobi, ko je stroj odzvel stotisočim delavcem in njihovim družinam kruha, svetovnemu gospodarstvu ter človeški družbi škodljiv, je škodljiv akordni sistem. Visoka nadprodukcija, ki ima vzrok v prekomernem razmahu in zračionaliziranju industrije, se z akordnim sistemom še povečava, kar ima za posledico še večjo redukcijo delavcev in zniževanje plač. Koristi od tega sistema ima pa mala peščica ljudi — industrijalci —, ki radi tega ta sistem radikalno zagovarjajo in ga, kjer se da, tudi prakticirajo.

Kakor so vsi uspehi in neuspehi svetovne borbe med delom in dobičkom živ izraz delavske zavesti v velikem, tako so vsi uspehi in neuspehi v lokalnem primeru živ izraz delavske zavesti v malem. Ako delavske strokovne internacionalne niso mogle prebiti zahtevo za ukinitje akordnega sistema na merodajnih internacionalnih mestih, da bi le-ta uplivala na posamezne države, ki bi z zakonom ali s čimurkoli zabranile zahtevo industrijecev po akordiranju dela, je pač dokaz, da je delavstvo, čeprav je mnogo napredovalo v svoji stanovski zavesti, vendar še premalo zrelo. Tako je danes to prepuščeno moči lokalnim strokovnim organizacijam, da same s svojo močjo v svojem okraju skušajo prodreti z zahtevo o odgovarjajoči temeljni plači. So kraji, kjer se jim je to posrečilo, to pa samo tam, kjer je delavstvo do zadnjega organizirano. Kjer pa tega ni, mora pač delavstvo pristati na ponujen akord in hvala Bogu, če akordne postavke odgovarjajo primerni plači.

Tudi mi jeseniški kovinarji smo morali pristati na akordni sistem, ki nam naj bo v bodoče merilo našega zaslužka. Zahteva strokovnih organizacij je ob odpovedi kolektivne pogodbe zvenela v tem, da nam temelj na plača določa zaslužek. In neuspeh v tem oziru nosi ono delavstvo, ki se kljub večkratnim klicom organiziranega delavstva ni hotelo odzvati s pristopom v organizacijo. Hvala Bogu bili smo pa toliko močni, da smo nizke akordne postavke odbili in dosegli tudi v tem okviru za razmere primeren zaslužek. Eno pa je, kar se moramo vsi jeseniški kovinarji globoko zavedati v svoji notranjosti in sicer, da je ta akord nevarna vaba, da zrušimo solidarni skupnec, katera nas danes veže in da radi lastnega »jaz« tekoma časom pahnejo gotovo število sodelavcev na cesto, sami sebi pa položaj z znižanjem akordnih postavk poslabšamo. Zato vsi delavci pamet! Pomnimo vsi, da je možnost višine produkciranja vzeta iz srede, to je od tam, kadar je delavec na višku svoje moči. Imamo pa mlade in stare delavce, ki to višino z večjim naporom dosežajo. Do teh imejmo obzir. Tovarna računa, da bomo tej vabi podlegli in tako postali nezmožni za odpor poznejših dni. Pokažimo zakaj smo organizirani in da nismo ljudje samo po telesu ampak tudi po duhu.

Vsi tovariši v nedeljo zvečer v Krek. dom, kjer priredi strokovna organizacija poslovilni večer vsem bivšim borcem, ki so v pretečenem letu stopili v pokoj ter po 35 let-

nem članstvu naše kulturno-zadružne in strokovne organizacije stopili iz naših vrst. Čast komur čast! Odzovite se vsi in sicer z družinami. — Živi borba!

Viničarji

Naš delovni čas. Prepogosto se moramo viničarji tudi boriti za naš delovni čas. Slišati smo morali že dovolj očitkov, češ, da premalo delamo in da bi bilo potrebno vtičarjem delovni čas podaljšati, tako da bi naj povsod delali od sedmih jutraj in do šestih zvečer. Po viničarskem redu nam nihče nima pravice, delovnega časa podaljševati, ker mora povsod obveljati dosedanji delovni čas, pa magari samo od osmih jutraj, pa do petih zvečer. Kakor smo delali do sedaj, tako delajmo naprej, če pa bo kje nastala sila, pa vemo vsi, zakaj imamo strokovno organizacijo. Da se borimo za sedanjí delovni čas, kateri je še od sedmih do šestih vedno predolg, imamo dovolj opravičenih razlogov. Plača viničarjev ni toliko v denarju, kakor pa v naravnih, to je deputatna zemlja in živina. Njive, kovanja in vrtove je treba negovati, ob pravem času obdelovati, saditi in sejati. Enako je treba tudi živini pokladati. Če bi naj viničar delal samo gospodarju, svoje stvari bi pa s tem moral le zasilo in neredno urejevati, tedaj ima pri tem občutno izgubo in to se pravi, da je prikrajšan za svoj zaslužek, ki ga dobiva v naravnih in za katerega mora vseeno svoje storiti. Zato bi bilo nujno potrebno delovni čas povsod tam, kjer je še od 7 do 6 prikrajšan za pol ure jutraj in za pol ure zvečer.

Sv. Bolenk pri Središču. 12. aprila se je vršil občni zbor skupine. Pri tej priliki so pristopile nove družine. V odbor so bili izvoljeni tovariši: Fajfar Matija, predsednik; Nemeč Albert, podpredsednik; Ribič Avgust, tajnik; Marija Vrbančič, blagajničarka; Sulek Franc pa gospodar. Namestniki: Vrtnik Simo, Fajfar Anton in Fajfar Ivan. Nadzorstvo: Smodič Bolenk, Šnajdar Mihael in Marinič Jakob. Delovanje v naši skupini z ozirom na njen napredek, je zelo otežkočeno, ker so naši viničarji zelo nevedni in tako pač rajši verujejo raznim intrigam nasprotkov, posebej pa »glažku«, za katerega imajo vedno več denarja, kakor pa za svojo stanovsko organizacijo. — Popoldne istega dne se je vršila zanimiva viničarska komisija na Kogu v zadevi viničarja M. Tomažiča zoper upravo ormoške graščine, katero je zastopal njen nadvičar g. Pavel Strniša. Dajal pa je pri komisiji take izjave, da je zastopnik viničarja moral storiti ovadbo na politično oblast in vložiti tožbo zaradi težkih žalitev »Strokovne zveze viničarjev« in njenih voditeljev, o čemer bomo še v podrobnostih poročali.

Velika Nedelja. 19. aprila se je vršil ustanovni sestanek »Strokovne zveze viničarjev«. Hočemo se tudi mi organizirati in se pridružiti vsem onim našim tovarišem, ki se že desletja borijo za naše pravice. Poročal je tajnik zveze tov. Peter Rozman. Izvolili smo si pripravljajni odbor in storili bomo vse potrebno, da se skupina čimprej ustanovi.

Občni zbor se bo vršil 26. aprila jutraj za skupino Litmerk pri Ormožu, popoldne pa za skupino Zavrče, 3. maja za skupino Sv. Ana v Slov. goricah, 10. maja se bo vršil ustanovni sestanek viničarjev pri St. Rupertu v Slov. goricah, popoldne pa pri Sv. Barbari v Slov. goricah. Strokovna organizacija napreduje povsod. Pri obstoječih skupinah dalje pridobiti še neorganizirane. Zato na delo vsak član, vsak zaupnik in odbornik.

Ljutomer. Življenje pri nas postaja vedno bolj zanimivo. Vinotočje polno vespovsod. Baje je samo v zadnjem tednu bilo vložnih 150 prošenj. Zdaj bi bilo treba še eno »fabriko« za denar. Naravnost mrzlična gonja gre za dinarje s temi »vinotočji«. Prej tolika gonja za znižanje plač delavcem v vinogradih, sedaj pa, ko smo komaj motiko zastavili, pa še pridejo po naš zaslužek, da jim ga naj prinesemo in damo. Pa bodo spet pravili, kakšni pijanci da smo viničarji itd. Toda letos bo nekoliko drugače, treba bo poravnati dolgove v trgovini še od zime in drugo, kar je bolj potrebno kot pijača. To

se že pri obstoječih vinotočjih tudi čuti, ker obiskovalcev ni. Čisto po krivici se je v govoru pred vsemi ljutomerskimi župljani izrazilo na naslov nas viničarjev, češ, da smo pozimi brez kruha, kadar pa prvi dinar zaslužimo, ga takoj izdamo za pijačo in kako celo ob petkih v gostilni golaže jemo. Niti za žemlje otrokom nimamo dostikrat denarja, dočim golaže naši želodci sploh ne poznajo. Fižol pa »lúk« gor, to je naš viničarski golaž, kateri gotovo na veliki petek celo v župnišču ni prepovedan. Se dobijo tudi taki viničarji, ki si pač privoščijo jedajo ali pijačo, toda takih pa k govoru sploh ni, da bi slišali, kar jim gre. Sicer imajo pa slabosti vsi stanovi človeške družbe in ne le viničarji in morda še v večji meri.

Papirničarji

Goričane-Medvode. Na 1. maj bo počival obrat v papirnici. V župni cerkvi v Preski bo jutraj ob 7 sv. maša za žive in mrtve naše člane, nato se pa razidemo domov. — K sv. maši nujno vabljeni vsi delavci.

Goričane. Dne 17. aprila okrog 6 zvečer so našli v Savi v Medvodah truplo moškega utopljenca, v kojem so takoj spoznali bivšega delavca papirnice Goričane Jožefa Okeršlarja. Utopljenec je imel na glavi grozno rano, koja bi bila lahko smrtna, ako jo je zadobil ob padcu v Savo. Omenjeni delavec je prejel od vodstva papirnice Goričane kazenski dopust (baje za 8 dni in še dalje po tri dni tedensko) in to na ovadbo nekega paznika, češ, da je v obratu kadil cigarete.

Takoj nato je izšel v tovarni plakat, s katerim se strogo prepoveduje kaditi v obratu ter preti s takojšnjim odpustom iz službe ne glede na kakršnekoli družinske razmere prizadetega. Mi sicer nismo proti temu, da podjetje zahteva red v obratih, pač pa bi bili na vsak način proti izvajanju tako drakonične kazni. Govori se, da je pretirano stroga kazna bila tudi povod smrtne nesreče utopljenca.

Nekako en teden prej pa se je tudi ponestril neki delavec, ker se mu je zlomil klin na lestvi, ko je napeljavajl jermen na transmisijo precej visoko na zidu. Le srečnemu slučaju se je zahvaliti, da se ta delavec ni težko poškodoval ali celo ubil. Mesto, kjer se napeljava jermen, ni bilo prav nič zavarovano. To je seveda krivda vodstva. Zato pa v tem slučaju ni bil izdan noben plakat, ki bi pretil proti krivcem tolikih nesreč. — Res je, da se je po nesreči delavca p o t e m dotično mesto primerno zavarovalo. A povod temu je morala dati šele nesreča delavca, ki bi lahko tako »točno« splošnjevarnjec varnostnih predpisov plačal z življenjem.

V naši tovarni je zadnje čase nastal tak režim, kakršnega so zmožni izvajati ljudje, ki so strokovnjaki kvečjemu v šikanah napram delavstvu. Ljudi se priganja k delu brezobzirno, ne glede na to, jeli mogoče pri raznih obratnih pomanjkljivostih in varnostnih napravah delo dobro izvršiti ter pri tem paziti še na svojo osebno varnost, ki je mnogokrat zelo ogrožena. Vedno novi plakati pretijo z najstrožjimi kaznimi: Delavec bo plačal vso nastalo škodo itd.

Ako se predstojnike opomni na razne nedostatke in nujno potrebna popravila ter naprave v svrhu varnosti itd., se pa navadno dobi odgovor, da nimajo profesionalisti časa, da so preobloženi z delom, zaeno pa profesionaliste reducirajo. Seveda potem ni časa niti poštenih leste napraviti. To se bo že potem uredilo, ko se bo zopet kak delavec potolkel. Ako se pa ubije, nič ne de.

Upajmo, da bo teh šikan enkrat konec. Če ne bo pričelo tudi delavstvo odgovarjati z argumenti, ki bodo držali.

Rudarji

Laško. V nedeljo, 19. aprila je bil v Celju občni zbor II. skupine rudarske zadruge. Navzočih je bilo 98 delegatov, ki zastopajo rudarje iz cele Slovenije. Občni zbor je predsednik po ugotovitvi sklepčnosti otvoril ob 10. dopoldne ter zaključil proti 6. zvečer. Letni računi za leto 1931 so se enoglasno odobrili. Pri proračunu za leto 1931 je

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksovega nauka.

Zbrani spisi župnika Viljema Hohoffa.

(Dalje.)

»Navadna predstava«, da se izražamo po Marksovo, meni, da je kapital produktiven, ker nima prav nobenega pojma o vrednosti in kapitalu. Marks je — vzeto z objektivnega stališča — dokazal, da rodi le človeško delo vrednost in protivrednost. Ta dokaz se zdi zmoten le ljudem, ki so pod vplivom kapitalističnih predstav. Ti trdijo namreč, da so dokazi Karla Marksa v nasprotju z dnevnimi izkustvi. Toda, da se premika zemlja, je ravno tako v nasprotju z dnevnimi čutno doznavajočimi dejstvi in izkustvi. In vendar je to nedvomno znanstveno dokazana resnica, o kateri nihče ne dvomi, četudi je med tisoči ljudmi, ki to resnico sprejemajo, komaj eden, ki je v položaju, da bi mogel za to resnico nuditi tudi dokaz.

S polno pravico pravi Marks: »Vulgarna ekonomija buta povsod na videz, na blesk proti zakonu prikaza. Vedno trči skupaj z vzkroki, ki so povzročili prikaz in katere (vzroke) more dognati le razum, nikoli pa ne izkustvo.« Da se predstavljajo reči v pojavih ravno nasprotno, je precej znana stvar v vseh vedah, razum v politični ekonomiji. — »Dejanska slika gospodarskih razmer, kakršne vidimo na površju, kakršna se prikazuje v svoji realni eksistenci (t. j. kakršna dejansko obstoja), je zelo različna in dejansko nasprotna ter protivna jedru slike in pojma, ki se skriva na dnu. Za podajanje iracionalnih oblik, v katerih se določene gospodarske razmere prikazujejo in iz katerih se praktično tudi sestavljajo, se praktični nositelji teh razmer v svojem delovanju prav nič ne brigajo. Popolno nasprotje nima za nje nič skrivnostnega. V navidezni obliki, ki so v popolnem nasprotju z notranjo zvezo, se počutijo doma kakor riba v vodi.« — »Vulgarna ekonomija ne delanič drugače, kakor da na učeniški način tolmači, znanstveno sestavlja in brani to produkcijo, katero označujejo agenti, ki so zapleteni v kapi-

talistične produkcijske razmere. Zato se ne smemo čuditi, da se čuti vulgarna ekonomija doma ravno v navidezni obliki gospodarskih razmer, ki so že na prvi pogled nesmiselne in v popolnem nasprotju — vsaka veda bi bila namreč odveč, če bi bila navidezna oblika in bistvo reči isto — in če se ji zdijo te razmere tem umiljivejše, čim bolj je na njih prikrita notranja zveza.«

Kot materialist, kakršen hoče biti, se je Marks seveda postavil v nasprotje s svojimi filozofskimi principi. Kajti Marks hoče odkriti notranje bistvo ekonomskih reči in razmer, čeprav je privrženec filozofije, ki trdi, da ne moremo spoznati več kakor dognana dejstva in da se moramo zaradi tega odpovedati vprašanjem, ki se tičejo notranjega bistva.

Marks sam pravi popolnoma mirno: »Vrednost je »nadnaravna«, nadčutna lastnost. Na blagu je ne moremo videti, niti vonjati, niti čutiti. Vrednost je v blagu in je v njem »skrita«.

Če bi imela torej moderna veda prav, bi mogli o eksistenci in bistvu vrednosti prav tako malo vedeti, kakor o njenem stališču napram eksistenci Boga.

Bistvo in eksistenco vrednosti moremo spoznati le na podlagi logičnega sklepanja, katero gre preko čutnega izkustva. In to naj bi bilo nemogoče.

Zaradi tega tudi trdijo dosledni »kritični« misleci: O vrednosti ne moremo ničesar vedeti, le o ceni. Na podlagi cene, katera edina je vidna in prijemljiva, sklepamo potem na vrednost in rečemo: Blago je toliko vredno, kolikor znaša cena, katero fakično dosežemo pri prodaji. To naziranje je danes pri buržuj-skih ekonomih splošno običajno. Je pa povsem nes pametno in otročje.

Kajti vrednost je prvenstvena, cena je le denarni izraz vrednosti. Če vem le to, da je bilo blago prodano za toliko in toliko novcev, še ne vem, če je bilo prodano po fakični, ali izpod vrednosti, ali nad vrednostjo. O tem so si že od 3000 let sem, odkar je nastala trgovina, vsi ljudje popolnoma na jasnem in edini.

Če bi zavisela vrednost od cene, ne bi mogli o vrednosti prav ničesar vedeti, pa tudi o ceni istotako malo. Kajti če ne bi bila cena normalno določevana od vrednosti, bi bila odvisna od slučaja ponudbe in povpraševanja in od drugih slučajnih okoliščin, ne pa zna-

bila dolga debata, ter se je sprejel proračun, kateri se le malo razlikuje od lanskega. Izvolil se je novi odbor, katerega načelnik je Pliberšek Franc.

Predsednik zbora Štruc je poročal, da ima rudarsko glavarstvo načrt premestiti rudarsko zadrugo iz Celja v Ljubljano. Ves zbor pa je soglasno sklenil, da se upošteva želja rudarjev, da ostane zadruga v Celju, kakor je bila dosedaj. Zbor se je zahvalil g. Petru Oevirku, ki je dolgo vrsto let vodil tajniške in blagajniške posle. Ako bi se pa zadruga premestila v Ljubljano, ne bi mogel vršiti več te naloge. Zelo živahna debata je bila o posmrtnem fondu. Proti fondu so se izrekli delegatje po naročilu delavstva iz Trbovelj, Zagorja, Mežice, Hude jame, Velenja in Rajhenburga.

Delegati so svoje odklonilno stališče zavzeli zaradi tega, ker ni bilo obveščeno o tem fondu niti oni sami, niti delavstvo, ki se je zaradi odtegljajev silno razburilo ter dalo delegatom nalog, da zavzamejo odklonilno stališče. Ako pa bi se delegati, oziroma lokalni odbori o nameravani ustanovitvi posmrtnega fonda obvestili in ako bi se jim doposlal pravilnik in jim bil prepuščen čas, da se z delavstvom posvetujejo in na običnem zboru izrazijo svoje mnenje, ne da bi se poprej prispevki pobirali, bi zgledalo vse drugače. Govorilo se je še o brezposelnem fondu. Sprejete so bile tudi resolucije, ki zavzemajo svoje stališče k rud. zakonu in pravilniku bratovske skladnice.

Trbovlje. Rudarska kriza. TPD je dobila od države naročilo za 55.000 ton premoga mesečno. S tem bo omogočeno, da se zopet prične z delom v obsegu, kakor je bilo pred krizo. Pri prvem izplačevanju se bo ta pošteček kljub temu še zelo poznal, ker bodo delali rudarji komaj dober teden. Zato bo treba še misliti na to, kako bi se odpomoglo vsaj najbolj kričeim slučajem.

Kamnoseško delavstvo

Ribnica na Pohorju. Vsemu delavstvu zgorjnjega in spodnjega kamnoloma sporočeno, da se bo vršil v nedeljo dne 26. aprila ob 9 dopoldne v gostilni Plačnik redni letni občni zbor strokovne skupine kamnoseškega delavstva s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo odbora. 2. Volitev novega odbora. 3. Volitev delegatov na centralni občni zbor. 4. Poročilo zastopnika centrale. 5. Slučajnosti.

Občni zbor je spričo razmer, v katerih se nahaja kamnoseško delavstvo, zelo važnega pomena. Zaradi tega se istega udeležijo celokupno delavstvo. Na občnem zboru bo poročal zastopnik centrale iz Ljubljane.

Doma in po svetu

Dr. Marinković, zunanji minister, ni odstopil. Ta izjava je bila dana z merodajnega mesta. Inozemski časopisi so namreč poročali, da je jugoslovanski zunanji minister dr. Marinković odstopil.

Proti federativni ureditvi države, kakor jo je svojčas zahteval Pribečević, in za jugoslovansko edinstvo v zmislu novega režima se je izjavilo več bivših samostojnih demokratov na Hrvaškem. Imeli so sestanek v Zagrebu in so se odrekli svoji dosedanji ideologiji in izjavili svojo pripravljenost, da podpirajo sedanjo kraljevsko vladu v celoti.

Atentat je bil poskušen na postaji v Nišu. Še pravočasno so našli v zaprte škatlje nabasano razstrelivo. Atentatorji so prišli iz Bolgarije. Enega so že prijeli.

Večje število zastopnikov nemške industrije pride koncem tega meseca v Jugoslavijo. Med drugim se bodo mudili na Bledu, Jesenicah, v Ljubljani, Trbovljah in v Celju, nato pa potovali dalje na jug. Obisk organizira državni zavod za pospeševanje zunanje trgovine.

Albert Thomas, ravnatelj mednarodnega urada dela, pride zopet v Jugosla-

Lesni delavci

Suhi dol pri Slovenjgradu. Kakor vsepovsod, tako se tudi pri nas poznajo slabe gospodarske razmere. Tudi pri nas hočejo podjetniki, da bi plačali delavci posledice krize s slabšimi plačili in s slabšimi delavskimi pogoji. Pa ni dovolj, da ima delavstvo krize in težave od te strani. Tudi iz delavskih vrst samih se povzročajo krizi in težave. Veliko je takih, ki ne razumejo tega, da je spor in sovraštvo v škodo delavstva in da le skupnost more roditi kaj dobrega. Vzrok je pa največ v tem, ker se briga delavstvo premalo za svoje zadeve. Je tako brezbržno. To pa zaradi tega, ker premalo bere svoj delavski časopis »Delavsko Pravico«. Vsak delavec mora biti na njo naročen in jo pazljivo čitati. Če bo tako, bodo te velike napake kmalu odpravljene.

Prevalje. V nedeljo dne 26. aprila popoldne ob 4 se bo vršil na fari strokovni sestanek lesnega delavstva v Prevaljah. Na ta sestanek vabimo vse lesne pa tudi druge delavce, ki se zavedajo položaja, v katerem se danes nahajamo. Na sestanku bo poročal zastopnik iz Ljubljane o gospodarski krizi ter aktualnem delavskem vprašanju s posebnim ozirom na lesno delavstvo. Ker je le redka prilika, da nas poseti kak zastopnik iz Ljubljane, zato naj na tem sestanku nikogar ne manjka.

Opekarsko delavstvo

Vrhnik. V opekarni Jelovec je nastal prav resen spor radi tega, ker je vpeljal podjetnik 10-urni delovni čas brez 50% povška, odnosno ker je znižal urno mezdo za 10%. Nekateri ki niso hoteli pristati na to, je odpustil. Pozneje se je ta spor likvidiral in so bili vsi nazaj sprejeti razen glavnega obratnega zaupnika. Spor sam na sebi je v toliko značilen, ker ne gre toliko za 50%, ampak za to, da bi se uničila delavska organizacija in obratni zaupniki. Tovariši pogum!

Krekova mladina

Hrastnik. Prvi sestanek Krekove mladine je bil lepo obiskan. Obravnavali smo prvi del svetnika Kalana knjige »Kvišku zdaj dežela vsa«. Članstvo je z zanimanjem sledilo. Žal, da so pričeli nekateri zadevo tako obravnavati, da se je brez potrebe potratilo precej časa. Predsednik bo moral drugič paziti, da se bomo strogo držali predmeta.

Na 1. maja gredo naše delavske organizacije na Sv. Planino. Upajmo, da bo šel z nami tudi naš gospod Zaler.

Strokovna zveza rudarjev se je začela gibati in ima vse pogoje za popoln razmah. **Kovinarji**

čije in Avstrije seveda. Francija je pripravljena dati agrarnim državam, ki izvažajo žito, znatne ugodnosti na svojih tržiščih. O tem načrtu naj bi sklepala komisija za Panevropo, ki se sestane 15. maja.

Med Vatikanom in Litvo je nastal oster spor. Po vsej Litvi, katere predsednik in vlada sta proti katoliški cerkvi, se vrši zlasti zadnje leto oster kulturni boj. Poročajo, da se duhovniki po organih državne oblasti ovirajo pri vršenju svojih versko-službenih dolžnosti. Te dni je zaprosil papežev nuncij pri državnem predsedniku za sprejem, a je bil odklonjen in predsednik je izjavil, da ga ne bo nikdar sprejel.

Angloška delavska vlada se dokaj spretno drži na površju. K zaključku debate v poslanski zbornici glede rešitve brezposelnosti so predlagali konservativci nezaupnico vladi. Bila pa je odklonjena s 305 proti 251 glasovom. Za vladu so glasovali laburisti in liberalci, pa še nova neodvisna stranka Liberalci se močno boje novih volitev, preden bi bil sedanji volivni red izpremenjen, ker protežira večinske stranke. Ker ima delavska vlada v zunanji politiki vendarle dovolj spretno roko pri zasledovanju angleških interesov, tudi sicer javnost z vladu ni nezadovoljna. Najhujše je pač z brezposelnostjo, ki požira mnoge milijone, kajti za brezposelne delavce se na Angleškem še izmed vseh držav najbolj skrbi.

Republika »Atlantis« je bila proglašena na otoku Madeiri. Revolucija je v celoti uspela in portugalska vlada je proti vstašem brez moči. Revolucionarno gibanje je v sami Portugalski že tako močno in tudi med vojaštvom razširjeno, da je morala vlada razpustiti več polkov in drugih vojskih edinic. Mnogi se zavzemajo, naj bi Portugalska

Joško Rozman:

Vajeniško vprašanje

Zdi se mi, da se s tem vprašanjem danes pri nas nihče resno ne bavi. Edino Delavska zbornica za Slovenijo je v svojem poročilu za leto 1927/28 obdelala ta problem ter iznesla precej pametnih predlogov in misli, kako naj bi se potom zakona vsaj deloma to vprašanje reguliralo. Poleg tega se je predložil vladi potom centralnega tajništva delavskih zbornic nov osnutek zakona o vajencih, o katerem se pa do danes še nikjer ni ničesar razpravljalo.

Vsa naša javnost, dnevno časopisje, razne korporacije, kakor tudi delavske mladinske organizacije o tem popolnoma nič ne razpravljajo. Vsi prav na veliko govorimo o kulturi in izobrazbi delavske mladine, kamor v prvi vrsti spadajo vajenci, toda da bi začeli s sistematičnim delom in tudi materielno pomagali tem siromakom, ni nikogar. Danes so vajenci pravzaprav prepuščeni popolnoma milosti in dobri volji njihovega mojstra. Samo malo je treba pogledati okrog, pa se vidijo krivice in nedostatki, ki kričijo do neba. Ni moj namen, da bi danes o njih specielno razpravljaj in pripovedoval posamezne slučaje, marveč bi samo želel, da bi posebno naše delavske mladinske organizacije se posvetile vsaj nekoliko prouče-

pristopila kot samostojna država k zvezni republiki, ki bi se raztezala čez ves iberški polotok. To bi bila zelo močna država.

V Avstriji pričakujejo znatnih političnih sprememb. Odstop socialnega ministra je dal povod razpravam o sestavi nove vlade, v katero naj bi šli ali pa jo vsaj podpirali tudi socialni demokrati. Ministra za socialno politiko so vrgle združene strokovne organizacije, ker je nameraval poslabšati socialno zakonodajo. Sedanji zvezni kancler dr. Ender stoji na stališču široke koalicije. Izdelal naj bi se širok deloven program vlade za nekaj let naprej, zlasti v gospodarskem in finančnem pogledu, katerega naj bi izvajale vse stranke. Socialni demokrati so za to pripravljani, a so izjavili, da v novi vladi ne bi smeli biti znani kršč. socialci, vojni minister Vaugoin, katerega imajo zelo v želodcu. Klub kršč. socialcev pa je nasprotno sklenil, da bo Vaugoina držal.

Romunska vladna kriza se je rešila tako, da je sestavil nekako začasno vladu univ. profesor Jorga. Vlada je izvenparlamentarna in je čisto gotovo, da ji bo parlament takoj izrekel nezaupnico, čim se bo sestala. Zato bo tudi skoraj gotovo razpuščen in bo kralj sam imenoval vladu, ki bo izvedla volitve, ki pa bodo izpadle tako, da bo vladi prav, kakor je to v Romuniji običajno.

V Združenih državah severnoameriških je 6 milijonov brezposelnih. 5 milijonov delavcev pa dela skrajšano.

Rusko-nemška pogajanja o naročilih za Rusijo so se končala v obojestransko zadovoljstvo. Ruske gospodarske ustanove se bodo pogajale za naročila naravnost z nemškimi tvrdkami. Država garantira za 70% naročil, ki bodo znašala čez 300 milijonov mark.

vanju za izboljšanje njihovega položaja.

Predvsem bi bilo potrebno, da se osnutje poseben referat pri Delavski zbornici skupno z Borzo dela, Inspekcijo dela in s sodelovanjem vseh občin dravske banovine, kjer bi se nekdo posvetil temu delu ter ga vodil na način, kakor imajo to urejeno delavske zbornice v Avstriji.

Ze pri nas v Sloveniji, ko smo vendar precej socialni — vsaj tako pravimo —, poznamo tudi nekoliko socialno zakonodajo, se bavimo s statistiko, a v tem pogledu se do danes še ni skoraj nič storilo. Kako je šele v drugih delih naše države, kjer socialna zavest še ni pronikla v javnost.

Sicer imamo pri nas v nekaterih krajih obrtne šole, kjer vajenec dobi vsaj malo izobrazbe za svoj poklic. Toda to je silno malo in mojstri, ako le morejo, ovirajo vajencu obisk pouka.

Pa poglejmo nekoliko, kako to vprašanje rešujejo drugje. Pred seboj imam poročilo DZ iz Celovca, kjer je zbornica priredila posebno zborovanje zborničnih

Akademija ljubljanskih krekovcev se ne vrši 25. aprila vsled vzrokov, ki so izven prirediteljev in organizacije.

nosti o slučajnem. Potem ne bi mogli postaviti poštenih, zakonitih in primernih cen; potem ne bi bilo oduševanja, izkoriščanja, izžemanja, goljufije, lumparije, dasiravno sedanji čas z večjo pravico o tem toži. Potem ne bi mogli govoriti o težji in disajzi, niti o prisilnih cenah, niti o podcenah niti o oduševskih cenah.

Prav pravi dr. Max Adler: Najmo-gočnejši miselni fundament, na katerem sloni vsa kritika politične ekonomije, je vedno oni še neizčrpani prvi oddelek »Kapitala«, v katerem je razrešen stvarni videz ekonomskih pojavov in odkrito skrivnostno delovanje povsem naravnih faktorjev kot družaben t. j. med ljudmi in po ljudeh izvršen proces.

V tem oddelku, katerega označuje Marks sam kot najtežjega v prvem zvezku, so ustvarjena nova naziranja in nova miselna sredstva, potom katerih je šele možna kritika politične ekonomije. Je v resnici tako, kakor pravi Marks sam o tem svojem delu: »Poznejše znanstveno odkritje, da je produkt dela, v kolikor se tiče vrednosti, le dejanski izraz človeškega v produkciji skritega dela, je epohalno v zgodovinskem razvoju človeštva. — Od tod naprej se šele

posreči teoretična analiza družbine naravne skladnosti, na kateri so doslej delovali filozofi zgodovine in nacionalne ekonomije s tako pičlim uspehom... Pomembnost te kritične miselnosti za vso marksistično ekonomsko teorijo — vodi namreč sama nujno k elementarnemu pojmovanju iste, k pojmu o vrednosti — je poudaril Marks sam zelo izrazito koncem 3. zvezka Kapitala.

Pravilni pojem o vrednosti tvori bazo, fundamentalno in kardinalno podlago politične ekonomije, kakor tudi Marksove kritike in njegove analize kapitalistične produkcije, njegovega življenjskega dela — Kapitala (4 zvezke) in istotako njegovega poznejšega dela »Teorije o nadvrednosti« (4 zv.). Marks je prvi doprinesel popolnoma določen in neovrgljiv dokaz, da se določuje vrednost blaga po delu družbe, ki je v njem. Dokazal je, da nas že razum popolnoma jasno uči, da je vse brez vrednosti, za kar ni bilo potrebno nikako delo. Pa naj se še tako drago plačuje. Kakor je bilo Kopernikovo delo epohalno in znanstveno v astronomiji, tako je bilo epohalno in znanstveno delo Marksovo na polju ekonomije. Da še ve-

liko večjega pomena je za življenje človeštva, za teorijo in prakso prava, za vedo gospodarstva in družbe v najširšem pomenu besede.

Več kakor pred eno človeško dobo je obogatil Rudolf Ihering pravno vedo z dvema epohalnimi deli in sicer »O dubu rimskega prava« in o »Smotru prava«. V predgovoru k zadnji knjigi je rekel: O pojmu »nrvstven«, da ni pri drugih pisateljih ničesar našel, kar bi ga moglo zadovoljiti, niti pri filozofih, niti pri juristih, niti pri teologih. V nekem razgovoru o njegovem pisanju smo omenili l. 1884., da dokazuje slavni in sicer tako zaslužni avtor s svojo, tako zaničljivo se izražajočo sodbo o krščanski teološki teoriji, da je absolutno nič ne pozna. Pri tej priliki smo opozorili, da ni bil že Tomažu Akvinskemu neznan niti realistično-praktični in družbeni niti historični moment nrvstvenosti. V pismu od 30. januarja 1884 je odgovoril nato največji juristov med drugim: Citati Tomaža Akvinskega so me napolnili z resničnim občudovanjem. Mogel bi se jih posluževati kot moto za glavne odstavke svoje teorije.

In v opombi k drugi izdaji pravi: Ne

morem od sebe otrestiti očitanja o neznanju. Toda z večjo težo kakor mene zadene to očitanje moderne filozofe in protestantske teologe, kateri so zamudili, da bi se seznanili z veličastnimi mislimi tega moža. S čudenjem se vprašam, kako je bilo mogoče, da so ostale take resnice, ko so bile enkrat izgovorene, pri naši protestantski znanosti pozabljene? Koliko zmot bi se obvarovala, če bi si jih prisvojila! Jaz od svoje strani ne bi morda spisal cele knjige, če bi jih prej poznal. Kajti fundamentalne pojme, za katere je pri meni šlo, najdemo že pri onem silnem mislecu izražene jasno in določno.

Tudi Marks in Engels sta poznala skozi do svoje smrti katoliško znanost srednjega veka tako malo, kakor Ihering. Tudi ta dva bi bila zelo začudena, če bi se seznanila s »Summa theologiae«. Resen in pošten, kakor je bil Marks, bi ravnotako počastil resnico in priznal, da bi se veliko mogel učiti od Tomaža Akvinskega, če bi ga pravočasno spoznal.

Čitaj „Delavsko Pravico“!

delegatov radi vajeniškega problema pod naslovom »Jugend und Not«.

Referent, ki se bavi samo s tem vprašanjem, ugotavlja, da se je v enem poslovnem letu obravnavalo 685 spornih slučajev med vajenci oziroma njihovimi roditelji in mojstri. Ugotavlja, da se kljub pažnji zbornice čestokrat sicer radi nepoznanja zakonov in pravic v tem pogledu od strani staršev delajo vajencem gorostasne krivice. Deloma jih tudi navaja. Najbolj sporno je vprašanje delovnega časa, ki je po zakonu za mladoletno delavstvo do 18. leta dovoljen samo 44 ur tedensko. Pravi, da morajo vajenci delati 12 do 14 ur na dan, poleg tega pa niti tega ne delajo, kar bi bilo za njihovo bodočo kvalifikacijo potrebno. Ob nedeljah, kakor tudi večernih urah jim ne dajo prosto itd.

Kako je v tem pogledu pri nas? Vsak mojster dela svobodno z vajencem, kar hoče.

Dalje je naglašal, da bo treba regularizirati vprašanje, koliko vajencev sme imeti mojster, koliko vsak pomočnikov, da se bo moralo to urediti na podlagi zakona. Mojster bi moral po preteku učne dobe imeti vajenca vsaj tri mesece še v službi. Posebno pažnjo posvečajo učnim pogodbam, katere izgubijo veljavo, ako niso sestavljene v duhu zakona. Borijo se proti mojstrom, kateri nimajo obrtne pravice, ker vajenec ne more narediti v tem slučaju pomožniškega izpita. Mojstri, ki grdo ravnaajo z vajenci, jih pretepajo, jim ne dajo prostosti, se obično kaznujejo.

Kaj je v tem pogledu pri nas?

Pred kratkim sem bil v nekem večjem industrijskem kraju, kjer mi toži eden od gg. kako posamezni mojstri izkoriščajo vajence. Nobeno nedeljo ni vajenec niti toliko prost, da bi se mogel udeležiti sv. maše. Pa to gotovo ni edinstven slučaj.

Na zadnjem zborovanju dunajske delavske zbornice o problemu »Jugend und Not« je govoril krščansko socialistični poslanec dr. Brexel o krizi, ki jo preživlja današnja mladina. Med drugim je dejal, da je ta problem zadeva celega naroda, zato bi morala javnost temu posvečati več pozornosti. kajti mladina ni izpostavljena le najrazličnejšim moralnim težavam, marveč tudi brezposelnosti. Kaj je za mladega fanta — dekle brezposelnost? Predvsem izgubi voljo do resnega dela. Vzajajo se tipi, ki sovražijo vse, kar je dobrega in lepega. Tatvina, prostitucija in vlačugarstvo je njih glavni delež. Ali se jim moremo čuditi, da so padli tako globoko. Ali ni temu kriva družba, ki jim je vzela mož-

VEVSKE PAPIRNICI KRAJSAJO DELO

V papirnici Vevče in Goričane so vsled pomanjkanja naročil omejili delo na 4 dni v tednu. Koliko časa bo to stanje trajalo, nismo mogli še doznati.

nost zaslužka, udeleževanja ter jih tako izločila iz svoje srede? Dokler bo 25 bančnih ravnateljev zaslužilo toliko kakor 5000 delavcev, je jasno, da ne bo možno veliko pomagati. V brezdelju — tisti srečniki pa, ki delajo, morajo to vršiti napol zastoj — pa stiskajo pesti in preklinjajo svojo usodo. Zavedati bi se morali, da so to bodoči delavci na vseh poljih udeleževanja, ki bodo zaradi tega, ker se jim ni dalo prilike, da se izobrazijo v svoji obrti, tvorili manj vreden element, ki namesto, da bi oplojal narodno gospodarstvo, bo sebi in vsemu narodu v pogubo. Dalje.

To in ono

Ravnatelj mednarodnega urada v Ljubljani. Dne 24. aprila ob 19.24 pripe v Ljubljano ravnatelj mednarodnega urada v Ženevi g. Albert Thomas. V soboto bo napravil razne posete ter se odpelje iz Ljubljane še isti dan ob 19.55 v Zagreb.

Hrastnik. Pošljamo Vam nekaj novic iz našega kraja, da bodo tudi drugi tovariši vedeli, kaj je pri nas novega. Naš tovariš Viktor Eržen je šel na 25 dnevni izlet v Sveto deželo. Dosedaj je že bil v Pragi, Lurdu, Rimu in lani v Oberammergau. Mož ima sicer malo plačo, vendar si pa lahko privoščiti taka potovanja, ker štedi in ne pozna niti alkohola niti tobaka. — Posojilnica redno uraduje vsako nedeljo od 9 do 11 dopoldne. — Knjige Mohorjeve družbe se še lahko naročajo pri cerkveniku Učakarju. (Koliko pa imate naročnikov za Krekovo knjižnico? Pripomba urednika.) — Krekova mladina iz Trbovelj je igrala pretečeno nedeljo na Dolu igro »Tihotapec«. — Pri Sv. Jederti je pa bil isto nedeljo cerkveni koncert. — Umril je vpk. rudar Krajšek. Lani je postavil malo hišico, da bi vžival pokoj, pa mu je Bog odločil kmalu drugo hišico. Bil je vseskozi krščanski mož. V steklarni je pa umrl obratovodja Verinek. — Društvo »Prijateljev prirode« je ustanovilo pevski zbor. To društvo vodi marksisti, ki pa imajo pod imenom »Svoboda« že dva društva, od katerih ima vsako svoj pevski zbor. Tako bodo imeli s pomočjo požrtvovalnega pevovodje »Podlogarja« kar tri zборе. Ali ni ta agilnost tudi za nas poučna?

Ljutomer. Kaj pa naša viničarska banka — kreditna zadruga. Šparovce, katerim smo jih dali, naj jih pridno polnijo. Raje v »šparovce« kakor pa za vino. Ne pozabite prehitro ravno minule zime, ko bi vam zelo ugajalo, če bi imeli v najhujši stiski vsaj nekaj kovačev. Poleti ob času dela in zaslužka bi si jih pač mogli hraniti, pa bi jih imeli. Mislite torej že sedaj, da bo prihodnje leto zopet zima, zopet nič zaslužka in prav tako zopet stiska. Zato varčuj in kupuj samo to, kar je nujno potrebno. Vino, pijača, no, brez tega se že živi! Kdor bi tak »šparovec« še rad imel, naj se oglasi.

Zagorje. V tukašnjem rudniškem kamnolomu se je težko poškodoval naš tovariš Stefan Flere. Kakor običajno je tudi zadnje soboto izvrševal priprave za razstrelitev. Ker je pa bila luknja od vrtnja precej razgreta, se je smodnik vnel in povzročil eksplozijo. Tovariš Flere je dobil težke poškodbe na rokah in nogah in sploh po celem telesu. Prvo pomoč mu je nudil rudniški zdravnik g. T. Zarnik, z opoldanskim vlakom pa je bil prepeljan v ljubljansko bolnišnico. Zelimo tovarišu Fleretu skorajšnje okrevanje.

Vrhnik. Našim čitateljem in prijateljem »Del. Pravice« je znana debata in polemika, katero smo začeli zaradi hiše na Novi cesti, katero je kupila Občinska hranilnica. Kljub večkratnim vprašanjem na tem mestu, nismo prejeli nobenega odgovora. V to debato se mi ne bi spuščali, ako bi hišo kupilo privatno podjetje oziroma privatni denarni zavod. Sicer je »Slovenec« pred prazniki poročal pod rubriko »Vrhnika«, da je bila hiša namenjena za ekspoziro okrajnega glavarstva. Po našem skromnem mnenju je to ali zafrkacija na lokalno gospodarsko politiko ali pa ublažitev kritike zaradi visokih izdatkov, ki so bili izdani za renovacijo hiše. Naš namen je ta, da bi mi radi pokazali našim bravcem točen račun dohodkov in stroškov hiše, in koliko bo donasal kapital, investiran v nakup, renovacijo in adaptacijo hiše. Za danes mirno trdimo, da ima hranilnica s hišo dejansko zgubo, kljub temu da bo hiša po gotovih letih popolnoma amortizirana in bo to skrita rezerva. Kapital, izdan za nakup in renovacijo pa ne donša onih obresti, katere bi dobili, ako bi vsoto plodonosno naložili. Od te naložbe, ki je tako »plodonosna«, ima koristi danes samo tisti, ki stanuje v hiši. Stanovanje v prtiličju je prazno in čuli smo, da se je stranka odpovedala temu stanovanju prav zaradi kritike.

Apeliramo na upravni odbor in nadzorstveni svet, posebno pa na bodočega predsednika, da zastavijo vsi, ki so zato poklicani in izvoljeni, vse svoje sile in svojo avtoriteto, da se naredi konec takemu gospodarstvu in takemu razmetavanju denarja za komoditeto posameznikov v času, ko je milijone ljudi brezposelnih. Ko bo vse delo končano, naj se imenuje strogo nepristranski odbor, ki bo proučil račune izdatkov. Vse one vsote, v kolikor niso upravičene in ki so povzročile prekoračenje proračuna, naj plača oni, ki je to zakrivil. Prihodnjic zopet kaj!

LEPA KNJIGA

Leposlovna knjižnica je izdala roman kanadske pisateljice Marte Ostenso: **Klie divjih gosi.** Ta roman ki je bil spisan l. 1925. uživa po pravici svetoven sloves. Toplo ga priporočamo tudi našim bravcem, ker ni samo skrajno dramatičen in napet, ampak ga prešinja tudi visoka misel in idealno naziranje sveta.

Njegov junak Kaleb Gare predstavlja utelešeno sebičnost, pohlep in materijalizem, ki me je denar več ko človek in vsi zakoni človečnosti. V borbi z njim je lastna hči Judita, ki predstavlja idealno mladino, katera, oborožena edinole z vero v boljše in lepše življenje, porazi samogoltnega starca. Roman Marte Ostenso je pesem zmagovalnega idealizma; zato predstavlja čtivo, po katerem bo zlasti delavski človek, predvsem pa naša delavska mladina, boreča se proti egoizmu, rada segla. Dobi se v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Redko zaslužno priznanje in odlikovanje. Redek je ne samo naš domači, ampak tudi tuji prepart, ki bi bil odlikovan tolikokrat z največjim odlikovanjem, kot je to slučaj s prepartom našega domačega splošno poznanege **Laboratorija Alga Sušak.** (Preparati »ALGA« za masažo, »ENERGIN« za okrepitev krvi, živcev in teka). Preparati »ALGA« so dosedaj odlikovani: dvakrat v Parizu, Londonu, Petrogradu, Genovi, Florenci, Brukselu in sedaj najnovejše v teku tega meseca na veliki mednarodni razstavi v Nizzi z največjim trikratnim odlikovanjem: Zlato medaljo, veliko častno diplomno in velikim častnim pokalom. Afirmacija tega čisto našega domačega podjetja služi poleg ostale krepitvi našega prestiža v inozemstvu, a doma služi v čast naše domače industrije, katera uspešno izpodriva iz našega tržišča tuje preparate, ki so na žalost preplavili našo državo. Preparati Laboratorija »ALGA« so danes na mednarodnih razstavah in odnašajo prve nagrade, a paralelno s tem dejstvom osvajajo teren na svetovnem trgu in to ne z reklamo, ampak z odlično kvaliteto in uspehom.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

I.

Prav tisti čas, ko je bilo Mayerjevo posestvo na bobnu, se je rodil Pavel, njegov tretji sin.

To so bili zarez težki časi!

Elsbeth, njegova žena z zagrenjenim obrazom in z otožnim smehljajem je ležala v veliki pokriti postelji; poleg nje je stala novorojenčkova zibel. Ženine oči so nemirno blodile okrog, prisluškovala je vsakemu šumu, ki je prodril z dvorišča ali iz sosednjih sob v njeno žalostno, porodniško izbo. Pri vsakem sumljivem glasu je planila kvišku, in vsakokrat, kadar je začula tuj moški glas ali kadar je peljal mimo voz z zamolklim drdranjem, se je v silni skrbi krčevito oprijemala opor pri postelji in izpraševala:

»Kaj je že tako daleč? Kaj je že tako daleč?«

Nihče ji ni odgovoril. Zdravnik je strogo zapovedal, da je ne smejo z ničemer razburjati. Dobri mož pa ni pomislil, da jo je moralo to večno, negotovo visenje in tresenje tisočkrat trše mučiti kakor najstrašnejša žalost.

Nekega predpoldne — peti dan po porodu — je slišala moža, ki ga je od tistega nesrečnega časa komaj kdaj dobila pred oči, kako je s težkimi kletvami in vzdihni hodil po srednji sobi gor in dol.

Eno besedo je tudi razumela, eno samo besedo, ki jo je vedno znova in znova ponavljala, besedo: »Brez doma.«

Zdaj je vedela: prišlo je tako daleč.

Položila je medlo roko na glavo novorojenčku, ki je z resnim obrazom tiho bulil predse, in je jokala v blazine.

Čez čas je naročila dekli, ki je skrbela za malega:

»Pokliči gospoda, rada bi govorila z njim.«

In prišel je. Z grmečimi koraki je stopil pred porodnično posteljo in pogledal ženo z obrazom, ki je v prisiljeni brezskrbnosti bil videti dvakrat spačen ne obupan.

»Maks,« je dejala plašno, zakaj vedno se ga je bala, »Maks, ničesar mi ne skrivaj — saj sem tudi tako pripravljena na najhujše.«

»Si?« je vprašal nezaupno, ker se je spomnil na zdravnikov opomin.

»Kdaj moramo ven?«

Ko je videl, da je tako mirno zrla nesreči v oči, je mislil, da mu za naprej ni treba več držati lista pred usti in kakor nevihta je planil z besedo na dan:

»Danes, — jutri — kakor se pač poljubi novemu gospodarju. Samo po njegovem usmiljenju smo še tu — in če bi se mu zdelo tako prav, lahko že to noč prebijemo na cesti.«

»Tako hudo pač ne bo, Maks,« je rekla in le z naporom je ostala trdna, »če izve, da smo šele pred nekaj dnevi dobili malega...«

»Tako — jaz naj morda grem še beračit k njemu, kaj?«

»Oh, nikakor ne! Saj bo to storil sam od sebe. Kdo pa je?«

»Douglas se imenuje — doma je iz Insterburškega — zelo oblastno je nastopil gospod, zelo oblastno — najrajši bi ga bil pognal z dvorišča.«

»Ali nam je kaj ostalo?« Vprašala je nalahno in obotavljaje se in zrla na novorojenčka; sa je od odgovora bilo morda odvisno njegovo mlado, šibko življenje.

Planil je v trd smeh. »Da — napitnina! Celih dvatisoč tolarjev.«

Olajšano je vzdihnila, zakaj pri tem ji je bilo, kot da je že čula, kako brni iz njegovih ust strašni »Nič.«

»Kaj nam pomaga dvatisoč tolarjev,« je nadaljeval, ko pa jih je petdeset zletelo v močvirje? Ali naj mar odprem v mestu gostilno ali pa naj trgujem z gumbi in trakovi? Ti bi mi morda zraven še pomagala, s tem da greš šivat po odličnih

hišah in otroci naj prodajajo vžigalice po cestah — hahaha!«

Grebel je po že osivelih čopastih lasih in pri tem z nogo ob zibel, da se je močno zagugala sem in tja.

Čemu se je neki rodil ta črv?« je mrmral mračno, potem je pokleknil ob zibelki na tla, zakopal male pesti v votline svojih velikih, rdečih rok in govoril defetu: »Če bi vedel, fantek, kako slab in nizkoten je ta svet, kako na njem nesramnost zmaga in pravičnost propada, bi bil zares ostal tam, kjer si bil. Kakšna bo tvoja pot? — Tvoj oče je kos potepuha, človek, ki je dogospodaril in se z ženo in tremi otroci peha po cesti, dokler ne najde kraja, kjer sebe in svoje docela pokoplje...«

»Maks, ne govori tako — srce mi boš strl,« je zaklicala Elsbeth jokaje in iztegnila roko, da bi jo položila možu na tilnik, a roka je brez moči omahnila, še preden je prišla do cilja.

Skočil je kvišku. »Prav imaš! Dovolj je tarna! — Seveda, če bi bil zdaj sam, fant kakor prejšnje čase, potem bi šel v Ameriko ali pa v ruske stepe, tam človek obogati — da, tam obogatiš, — ali pa bi špekuliral na borzi — danes hausse, jutri baisse — hej, tu bi se dalo zaslužiti, a tako — vezan, kot sem...« vrgel je žalosten pogled na ženo in dete, potem je z roko pokazal na dvorišče, odkoder sta zvenela v sobo glasova dveh starejših.

»Da, saj vem, da ti moramo biti zdaj v breme,« je dejala žena ponižno.

»Nikar ne govori o bremenu!« je zaropotal. »Kar sem rekel, nisem mislil hudo. Rad vas imam — in dovolj tega. Zdaj je vprašanje samo, kam. Če bi naj tega novorojenčka ne bilo, potem bi že kako prenašali nekaj časa spremembe negotovega življenja. Zdaj pa — ti bolna, otrok potreben nege — koncem koncev nam ne preostaja drugega, kot da kupimo kako kmetijo in plačamo teh dvatisoč tolarjev naprej. Heja, to utegne biti veselo življenje — jaz z beraško malho, ti s torbo — jaz z lopato, ti z golido.«